

העזולה מהסוגיא

בבא מציעא פז. - צג:

פרשת בחוקתי ה'תשפ"ד

דף פז - פט

- ◆ השוכר פועל וסיכם שיביא לו 'פת קטנית' - צריך להביא לו פת שעשויה מקטנית, ולא אומרים שכיון שאין הדרך לעשות פת מקטנית כוונתו שיביא לו פת רגילה וגם יביא לו קטנית.
- ◆ השוכר פועל וסיכם עמו שישלם לו 'כאחד וכשנים מבני העיר' - לת"ק צריך לשלם לפי המחיר הזול של פועלי העיר, לרבי יהושע צריך לשלם לפי המחיר הבינוני של פועלי העיר.
- ◆ דיני אכילת פועל ובהמה בזמן עבודתם:
 - האם מותר לפועל ולבהמה לאכול:
 - באופן שהפועל והבהמה עובדים בדבר שהוא גידולי קרקע:
 - באופן שהפועל והבהמה עובדים בפירות שהם מחוברים לקרקע:
 - באופן שלא נגמרה המלאכה של הפירות (כגון פועל שמנכש):
 - מדאורייתא - לא.
 - מהלכות מדינה - לרב כן, לשמואל לא [צג א].
 - באופן שנגמרה המלאכה של הפירות (כגון פועל שקוטף פירות) - כ"י.

⊕ הערות ⊕

- א הגמ' מבארת שהמקור שאין לפועל זכות לאכול פירות באופן שלא נגמרה המלאכה של הפירות, דכתיב 'ואל כליך לא תתן', ודורשים שהזכות של הפועל לאכול היא רק בשעה שנותנים את הפירות לכליו של בעל הבית, כלומר בזמן גמר מלאכה ולא לפני גמר מלאכה.
- הגמ' מוסיפה שפועל שמנכש בצלים קטנים מתוך הבצלים הגדולים אין לו זכות לאכול מהבצלים הקטנים, ולמרות שהפועל נותן את הבצלים הקטנים לתוך כליו של בעל הבית לאכילה, מ"מ עיקר מטרת הניכוש היא עבור הבצלים הגדולים, ודורשים מהפסוק 'דיש' שבאופן זה אין לפועל זכות לאכול.
- ב הגמ' מבארת שהמקור שיש לפועל זכות לאכול פירות באופן שהפירות מחוברים לקרקע, דכתיב 'כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך', ודורשים מהמילה 'חרמש' שיש לפועל זכות לאכול לא רק בתבואה אלא גם בקטניות שדרכם להקצר על ידי חרמש, ודורשים מהמילה 'קמת' לרבות כל בעלי קומה כלומר שיש לפועל זכות לאכול גם בפירות שאין דרכם להקצר על ידי חרמש.
- הגמ' דנה מהו המקור שיש לבהמה זכות לאכול פירות באופן שהפירות מחוברים לקרקע, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת דכתיב 'כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך', ודורשים 'רעך רעך' שלא רק לפועל יש זכות לאכול פירות אלא גם לבהמה יש זכות לאכול פירות, והגמ' בתירוץ

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

- באופן שהפועל והבהמה עובדים בפירות שאינם מחוברים לקרקע:
- באופן שלא נגמרה המלאכה של הפירות להתחייב במעשר ובחלה - כ"ג.
- באופן שנגמרה המלאכה של הפירות להתחייב במעשר ובחלה - לא"ה.
- באופן שהפועל והבהמה עובדים בדבר שאינו גידולי קרקע (כגון פועל שחולב פרה) - לא"ה.
- באופן שיש לפועל ולבהמה זכות לאכול פירות והבעלים חסם אותם שלא יאכלו - באופן שחסם את הפועל לא חייב מלקות, באופן שחסם את הבהמה חייב מלקות'.
- דיני האכילה:
- אכילה בשדה:
- אכילה גסה - אסור.
- אכילה רגילה:
- אכילת הפירות לבדם - מותר.
- אכילת הפירות יחד עם דבר אחר':
- באופן שהפירות ראויים לאכילה לבדם - לרש"י אסור, לתוס' מותר.
- באופן שהפירות לא ראויים לאכילה לבדם - אסור"ה.

﴿ הערות ﴾

השני מבארת דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', והמילה 'שור' מיותרת כיון שלומדים גזירה שווה משבת שהאיסור נאמר לא רק בשור אלא בכל הבעלי חיים, ולכן דורשים היקש בין החוסם לנחסם שכמו שלפועל יש זכות לאכול פירות כך לבהמה יש זכות לאכול פירות.

הגמ' מבארת שהמקור שיש לבהמה זכות לאכול פירות בפירות שאינם מחוברים לקרקע דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', והגמ' דנה מהו המקור שיש לפועל זכות לאכול פירות באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת דכתיב 'כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמט לא תניף על קמת רעך', ודורשים 'קמה קמה' שני פעמים שיש לפועל זכות לאכול לא רק באופן שהפירות מחוברים לקרקע אלא גם באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע, והגמ' בתירוץ השני מבארת דכתיב 'כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשוך שבעך ואל כליך לא תתן', ודורשים שהפסוק מדבר לא רק בפועל שקוטף את הפירות אלא גם בפועל שסוחב את הפירות, ומבואר שיש לפועל זכות לאכול פירות גם באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע, והגמ' בתירוץ השלישי מבארת דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', והמילה 'שור' מיותרת כיון שלומדים גזירה שווה משבת שהאיסור נאמר לא רק בשור אלא בכל הבעלי חיים, ולכן דורשים היקש בין החוסם לנחסם שכמו שיש לבהמה זכות לאכול פירות באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע, כך יש לפועל זכות לאכול פירות באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע.

הגמ' מבארת שפועל שעובד בתמרים וגרוגרות לאחר שנגמרה המלאכה להתחייב במעשר אין לו זכות לאכול פירות, ופועל שעובד בחיטים לאחר שנגמרה מלאכתם להתחייב במעשר יש לו זכות לאכול פירות כיון שלא נגמרה המלאכה של החיטים להתחייב בחלה, ופועל שעובד בעיסה לאחר שהתחייבה בחלה אין לו זכות לאכול. ותוס' מבארים שדין זה נאמר בחיטים שעומדים לעשות מהם עיסה וסופם להתחייב בחלה, אבל פועל שעובד בחיטים שלא עומדים לעשות מהם עיסה לאחר שנגמרה מלאכתם להתחייב במעשר, אין לו זכות לאכול פירות.

הגמ' מוסיפה שדין גמור מלאכה למעשר וחלה נאמר לא רק בארץ ישראל שיש חיוב מעשר וחלה, אלא גם בחו"ל שאין חיוב מעשר וחלה. בדברי הגמ' [א ז] מבואר שלמרות שמועיקר הדין מותר לחסום בהמה שעובדת בפירות תלושים לאחר גמור מלאכה, מ"מ מפני מראית העין צריך להניח מלא אגרוף בתוך סל והבהמה תאכל ממנו.

הגמ' מבארת שהמקור שפועל שעובד בדבר שאינו גידולי קרקע אין לו זכות לאכול, דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', ודורשים שהזכות של פועל לאכול נאמר רק בדבר שדומה ל'דיש' שהוא גידולי קרקע ולא בדבר שאינו גידולי קרקע.

הגמ' מבארת שלמרות שבאופן שהבעלים חסם את הבהמה חייב מלקות דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', מ"מ באופן שהבעלים חסם את הפועל לא חייב מלקות, דכתיב 'כנפשוך', ודורשים שכמו שבאופן שהבעלים חסם את עצמו אינו חייב מלקות, כך באופן שהבעלים חסם את הפועל אינו חייב מלקות.

הגמ' מבארת שלמרות שאסור לבעל הבית לחסום את הפועל שלא יאכל מהפירות, מ"מ מותר לבעל הבית להשקות את הפועל יין כדי שלא יאכל הרבה ענבים.

ז בדברי הגמ' מבואר שהכוונה אכילת פירות יחד עם דבר אחר היא אכילת ענבים יחד עם פת או יחד עם מלח, והגמ' מסתפקת האם הבהוב ענבים באור בשביל למתקן נחשב אכילה יחד עם דבר, או דלמא לא נחשב אכילה יחד עם דבר אחר (והגמ' מוסיפה שספק זה נאמר באופן שאשתו או בני ביתו של הפועל יהבהבו לו את הענבים, אבל לפועל עצמו אסור להבהב משום שיש בכך ביטול מלאכת בעל הבית).

ח הגמ' מבארת שלמרות שאסור לפועל לאכול את הפירות יחד עם דבר אחר, מותר לפועל לטבל את פיתו בחומץ, למרות שעל ידי כך יאכל ענבים הרבה, והגמ' מוסיפה שהאיסור של הפועל לאכול את הפירות יחד עם דבר אחר נאמר באופן שהפועל לא ביקש רשות מבעל הבית, אבל באופן שהפועל ביקש רשות מבעל הבית מותר לפועל לאכול את הפירות יחד עם דבר אחר.

▪ מציצת הפירות - אסור^ט.

○ אכילה מחוץ לשדה - אסור.

◆ דיני טבל:

• טבל שלא נקבע למעשר - מותר לאוכלו אכילת ארעי ואסור לאוכלו אכילת קבע.

• טבל שנקבע למעשר:

○ באופן שנקבע למעשר מדאורייתא - אסור לאוכלו בין אכילת קבע ובין אכילת ארעי, ובאופן שאכלו עובר בלאו וחייב מיתה בידי שמים.

○ באופן שנקבע למעשר מדרבנן - אסור לאוכלו בין אכילת קבע ובין אכילת ארעי, ובאופן שאכלו לא עובר בלאו ולא חייב מיתה בידי שמים.

• דיני קביעות למעשר:

○ פירות שלא נגמרה מלאכתם - לא נקבעו למעשר.

○ פירות שנגמרה מלאכתם:

▪ פירות שלא עומדים לעשות מהם 'גורן' (כגון זיתים וענבים שעומדים לאכילה):

• באופן שלא נכנסו לבית ולחצר - לא נקבעו למעשר.

• באופן שנכנסו לחצר:

○ באופן שהחצר אינה משתמרת:

▪ לרבי ינאי - לא נקבעו למעשר.

▪ לרבי יוחנן - מדאורייתא לא נקבעו למעשר, מדרבנן נקבעו למעשר.

○ באופן שהחצר משתמרת:

▪ לרבי ינאי - מדאורייתא לא נקבעו למעשר, מדרבנן נקבעו למעשר.

▪ לרבי יוחנן - נקבעו למעשר מדאורייתא.

• באופן שנכנסו לבית:

○ באופן שנכנסו דרך גגות או קרפופות - לא נקבעו למעשר.

○ באופן שנכנסו דרך פתח הבית - נקבעו למעשר מדאורייתא^י.

▪ פירות שעומדים לעשות מהם 'גורן' (כגון תבואה או זיתים וענבים שעומדים לעשות מהם שמן ויין):

☞ הערות ☞

ט הגמ' מבארת שכיון שאפשר ללמוד מהפסוק 'כי תבא בקמת רעך' זכות אכילת פועל בכל הפירות (וכפי שהתבאר לעיל הערה ב), הפסוק 'כי תבא בכרם רעך' ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן' מיותר, ולכן דורשים את כל הפסוק לדרשות אחרות, 'כי תבא' דורשים גזירה שווה 'ביאה ביאה' לפסוק 'לא תבוא עליו השמש' ודורשים מכך שזכות האכילה היא רק לפועל. 'ואכלת' ולא מציצה. 'ענבים' ולא ענבים יחד עם דבר אחר. 'כנפשך' שבאופן שהבעלים חסם את הפועל שלא יאכל אינו חייב מלקות (וכפי שהובא לעיל הערה ו). 'שבעך' ולא אכילה גסה. 'ואל כליך לא תתן' שהזכות של פועל לאכול נאמרה רק באופן שנגמרה המלאכה של הפירות ונותנים את הפירות לכליו של בעל הבית, ולא באופן שלא נגמרה המלאכה של הפירות (וכפי שהובא לעיל הערה א).

הגמ' מוסיפה שלפי המ"ד שגזל עכו"ם אסור, דורשים מהפסוק 'כרם רעך' שהאיסור של הפועל 'ואל כליך לא תתן' נאמר רק באופן שהבעלים הוא ישראל, אבל באופן שהבעלים הוא כותי לא נאמר איסור זה, אבל לפי המ"ד שגזל עכו"ם מותר לא צריך פסוק לכך, אלא דורשים מהפסוק 'כרם רעך' שפועל שעובד בשדה הקדש אסור לו לאכול מהפירות.

י הגמ' מבארת שרבי ינאי סובר שטבל נקבע למעשר רק באופן שנכנס לבית דכתיב 'בערתי הקודש מן הבית', והמקור שטבל נקבע למעשר רק באופן שנכנס לבית דרך פתח הבית ולא באופן שנכנס לבית דרך גגות וקרפופות דכתיב 'ואכלו בשערך ושבעו', אמנם רבי יוחנן סובר שטבל נקבע למעשר אפילו באופן שלא ראה את פני הבית אלא נכנס לחצר דכתיב 'ואכלו בשערך ושבעו', והמקור שטבל נקבע למעשר רק באופן שנכנס לחצר המשתמרת ולא באופן שנכנס לחצר שאינה משתמרת, דכתיב 'בערתי הקודש מן הבית' ודורשים חצר דומיא דבית משתמרת.

תוס' מבארים שחייטים ושעורים שנכנסו לבית לפני גמר מלאכה ונגמרה מלאכתן בבית פטורים ממעשר, משום שאין דרך להכניס חייטים ושעורים לבית לפני גמר מלאכה, אבל קישואין ודלועים שנכנסו לבית לפני גמר מלאכתן ונגמרה מלאכתן בבית חייבים במעשר, משום שהדרך להכניס קישואין ודלועין לבית לפני גמר מלאכה.

- לתירוץ הראשון של הגמ' - דינם כמו פירות שלא עומדים לעשות מהם גורן.
- לתירוץ השני של הגמ' - נקבעו למעשר מדאורייתא.

◆ חיוב מעשר בפירות שנמכרו:

- לתירוץ הראשון בתוס':
 - באופן שהפירות נמכרו לפני שנגמרה מלאכתם - חייבים במעשר.
 - באופן שהפירות נמכרו לאחר שנגמרה מלאכתם - מדאורייתא פטורים ממעשר ומדרבנן חייבים.
- לתירוץ השני בתוס':
 - באופן שהפירות נמכרו לפני שנגמרה מלאכתם - מדאורייתא פטורים ממעשר ומדרבנן חייבים.
 - באופן שהפירות נמכרו לאחר שנגמרה מלאכתם - חייבים במעשר.

◆ חיוב מעשר מהפירות שהפועל אוכל:

- באופן שיש זכות לפועל לאכול פירות:
 - באופן שהפועל אוכל את הפירות ללא מלח - הפירות לא נקבעו למעשר^א.
 - באופן שהפועל אוכל את הפירות עם מלח:
 - באופן שהפועל לא נטל רשות מבעל הבית - אסור לפועל לאכול את הפירות עם מלח.
 - באופן שהפועל נטל רשות מבעל הבית:
 - באופן שאוכל את הפירות אחד אחד - הפירות לא נקבעו למעשר.
 - באופן שאוכל שני פירות יחד - הפירות נקבעו למעשר^ב.
- באופן שאין זכות לפועל לאכול פירות:
 - באופן שהפועל לא קצץ עם בעל הבית שיאכל פירות - אסור לפועל לאכול.
 - באופן שהפועל קצץ עם בעל הבית שיאכל פירות:
 - באופן שאוכל את הפירות אחד אחד - הפירות לא נקבעו למעשר.
 - באופן שאוכל שני פירות יחד - הפירות נקבעו למעשר^ב.

דף צ

◆ דיני חסימת בהמה שעובדת בפירות של תרומה או מעשר:

- מעיקר הדין:
 - באופן שעובדת בתרומה - מותר לחסום^א.

» הערות «

יא בדברי הגמ' מבואר שהפירות שהפועל אוכל נחשבים כמו פירות שנמכרו, שמדאורייתא פטורים ממעשר ומדרבנן חייבים במעשר, אמנם מותר לפועל לאכול אכילת ארעי ללא מעשר, משום שהפירות לא נקבעו למעשר, ולמרות שמקח קובע למעשר, מ"מ פירות שהפועל זוכה מחמת עצמו לא נחשב כמקח ולא קובע למעשר.

בדברי התוס' מבואר שלפי התירוץ השני שפירות שנמכרו לפני גמר מלאכה פטורים ממעשר, א"ש שהפירות שהפועל אוכל מדאורייתא פטורים ממעשר, אבל לפי התירוץ הראשון צריך לומר שהפועל זוכה בפירות רק לאחר שתולש את הפירות ואוכל אותם, ולכן נחשב שהפירות נמכרו לאחר גמר מלאכה ומדאורייתא הפירות פטורים ממעשר.

יב הגמ' מבארת שהדין שאכילת הפירות עם מלח קובעת למעשר נאמר רק באופן שאוכל שני פירות יחד ויש בכך 'גורן', אבל באופן שאוכל את הפירות אחד אחד ואין בכך 'גורן' הפירות לא נקבעים למעשר. והגמ' מוסיפה שיש אסמכתא לכך ששני פירות נחשבים גורן, דכתיב 'כי קבצם כעמיר גורנה', ודורשים שקיבוץ של שנים נחשב גורן.

יג הגמ' מבארת שהדין 'ש'מקח' קובע למעשר נאמר רק באופן שאוכל שני פירות יחד ויש בכך 'גורן', אבל באופן שאוכל את הפירות אחד אחד ואין בכך 'גורן' הפירות לא נקבעים למעשר.

יד רש"י מבאר שמדובר באופן שהפרה שייכת לישראל ולכן אסור לבעלים להאכילה תרומה, אמנם תוס' מבארים שאפילו באופן שהפרה שייכת לכהן אסור להאכילה תרומה של חטים שהוא מאכל אדם, אלא מותר להאכילה כרשינים שהם מאכל בהמה.

- באופן שעובדת במעשר ראשון - אסור לחסום כיון שמעשר ראשון מותר לזרים.
- באופן שעומדת בתרומת מעשר - מותר לחסום.
- באופן שעובדת במעשר שני:
 - לרבי מאיר ש'מעשר ממון גבוה' - מותר לחסום^{טו}.
 - לרבי יהודה ש'מעשר ממון הדיוט':
 - באופן שהבהמה עובדת בתוך ירושלים - אסור לחסום.
 - באופן שהבהמה עובדת מחוץ לירושלים - מותר לחסום^{טז}.
- באופן שעובדת בגידולי תרומה - אסור לחסום משום שהגידולים מותרים מדאורייתא ואסורים מדרבנן.
- באופן שעובדת בגידולי מעשר - אסור לחסום משום שהגידולים מותרים.
- באופן שעובדת במעשר של דמאי או בתרומת מעשר של דמאי - אסור לחסום משום שמדאורייתא הפירות מותרים באכילה כיון שהם בחזקת מעושרים ולא חל עליהם שם מעשר ותרומת מעשר.
- מפני מראית העין (באופן שמוותר לחסום מעיקר הדין) - צריך להניח מלא אגרוף בתוך סל והבהמה תאכל ממנו^{יז}.
- ◆ **דיני חסימת בהמה שעובדת באופן שהפירות לא טובים לה** - מותר לחסום.
- ◆ **דיני חסימת בהמה ששייכת לנכרי** - אסור לחסום.
- ◆ **דיני גוי שחוסם בהמה שייכת לישראל** - הבעלים של הבהמה אינו עובר באיסור חסימה.
- ◆ **דיני אמירה לנכרי:**
 - באיזה איסורים יש איסור של אמירה לנכרי:
 - באיסור שבת או באיסור יום טוב - אסור.
 - בשאר איסורי תורה - הגמ' מסתפקת.
 - דיני איסור אמירה לנכרי בחסימה (לפי הצד שיש איסור אמירה לנכרי בשאר איסורי תורה):
 - באופן שהפרה של הישראל והתבואה של הישראל - אסור.
 - באופן שהפרה של הישראל והתבואה של הגוי - רש"י ותוס' בתירוץ השני אסור, לתוס' בתירוץ הראשון מותר^{יח}.
- ◆ **גוי שסרס בהמה של ישראל** - רבנן קנסו את הבעלים שימכור את הבהמה לאדם אחר משום שהערים^{יט}.
- ◆ **אופנים שונים של חסימת בהמה שלא תאכל:**
 - באופן שחסם את הבהמה בגופה - אסור שהבהמה תעבוד כך^כ.
 - באופן שחסם את הבהמה על ידי קוץ או על ידי אריה שהבהמה לא אוכלת מחמת שמפחדת ממנו:

» הערות «

- טו רש"י ותוספות שהטעם שמוותר לחסום משום דכתיב 'דישו', ודורשים שאיסור חסימה נאמר רק באופן שהפירות הם ממנו של הבעלים, ולא במעשר שני שהוא ממון גבוה.
- טז רש"י מבאר שהטעם שמוותר לחסום, כיון שאסור לבעלים להאכיל את הבהמה מעשר שני מחוץ לירושלים דכתיב 'לא תוכל לאכול בשעריך', אמנם תוס' מבארים שהטעם שמוותר לחסום משום שמעשר שני מחוץ לירושלים לא נחשב 'דישו'.
- יז הגמ' מבארת שלפי ת"ק צריך להניח בתוך הסל מהמין שהבהמה דשה, אמנם לפי רבי שמעון בן יוחאי יכול להניח בתוך הסל גם כרשינים שהם יותר טובים לבהמה, למרות שהם לא מאותו המין שהבהמה דשה.
- יח תוס' בתירוץ הראשון מוכיחים שאין איסור אמירה לנכרי באופן שהישראל לא נהנה מכך, שהרי מותר לישראל לומר לנכרי שיאכל נבילה, ותוס' בתירוץ השני דוחים ראייה זו, משום שגם לישראל עצמו מותר להאכיל את הנכרי נבילה, אבל לישראל אסור לחסום את הפרה.
- יט הגמ' מבארת שבאופן שהבעלים מכר את הבהמה לבנו גדול נחשב שמכר את הבהמה לאדם אחר, אבל באופן שהבעלים מכר את הבהמה לבנו הקטן לא נחשב שמכר את הבהמה לאדם אחר.
- כ הגמ' מבארת שכוננת הפסוק 'לא תחסום שור בדישו' היא לא לחרוש עם הבהמה בעודה חסום, ולכן האיסור נאמר בין באופן שהאדם חסם את הבהמה ולאחר מכן דש בה, ובין באופן שהבהמה נחסמה מאליה ולאחר מכן דש בה. ובאופן שאדם אחד חסם את הפרה והשני דש בה, הראשון לא לוקה והשני לוקה.

- באופן שהניח לבהמה את הקוץ בידי או שהרביץ את הארי בידי - אסור שהבהמה תעבוד כך.
- באופן שהקוץ נכנס לבהמה מאליה והארי בא מזליו - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.
- באופן שחסם את הבהמה על ידי שהניח את בנה ליד הפתח והבהמה לא אוכלת מחמת כך:
 - באופן שהביא את בנה בידי:
 - לגירסא אחת - אסור שהבהמה תעבוד כך.
 - לגירסה שניה - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.
- באופן שבנה הגיע מזליו - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.
- באופן שחסם את הבהמה על ידי שהייתה צמאה ולא מתן לה לשתות ומחמת כך הבהמה לא אוכלת - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.
- באופן שהניח על הפירות חתיכת עור והבהמה אינה רואה את הפירות - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.^כ
- באופן שנתן לפרה לפני שעובדת לאכול הרבה אוכל ומחמת כך אינה אוכלת בזמן שעובדת - מותר שהבהמה תעבוד כך.^כ

◆ **איסור חרישה בשור וחמור** - המנהיג שור וחמור שהם קשורים יחד לוקה דכתיב 'לא תחרוש בשור ובחמור יחדו'.^כ

◆ **דיני לאו שאין בו מעשה:**

- האם לוקים על לאו שאין בו מעשה - לרבי יהודה לוקים, ויש תנאים שסוברים שלא לוקים.
- העושה איסור על ידי דיבור האם נחשב מעשה:
 - באופן שעל ידי הדיבור נעשה מעשה (כגון החוסס פרה על ידי דיבור או המנהיג כלאים על ידי דיבור או העושה תמורה על ידי דיבור) - לרבי יוחנן נחשב לאו שיש בו מעשה, לריש לקיש נחשב לאו שאין בו מעשה.
 - באופן שעל ידי הדיבור לא נעשה מעשה (כגון מקלל את חבירו בשם) - נחשב לאו שאין בו מעשה.

דף צא

◆ **דיני אדם שהתחייב ממון ומלקות:**

- באופן שהתחייב את חיוב הממון והמלקות יחד:
 - לרבי מאיר - לוקה ומשלם.
 - לרבנן - לוקה ואינו משלם, אמנם לצאת ידי שמים צריך לשלם.^כ
- באופן שהתחייב בחיוב הממון ולאחריו התחייב בחיוב המלקות - לוקה ומשלם.^כ

⊕ **הערות** ⊕

- כא** הגמ' בלישנא קמא מוסיפה שספק זה נאמר באופן שהבהמה אינה יכולה לאכול כלל מן הפירות, אבל באופן שכיסה את הפירות על ידי עמיר והבהמה יכולה לאכול קצת מן הפירות, פשוט שמותר שהבהמה תעבוד כך.
- כב** בדברי הברייטא מבואר שכמו שמותר לבעל התבואה לתת לפרה לפני העבודה הרבה אוכל זול כדי שלא תאכל בזמן שעובדת, כך מותר לבעל הבהמה לא לתת לבהמה לאכול לפני שעובדת כדי שתהיה רעבה מאוד בשעת העבודה ותאכל הרבה.
- כג** הגמ' מבארת שבאופן שאדם אחד קשר את השור והחמור והאדם השני הנהיג את השור והחמור, הראשון אינו לוקה והשני לוקה משום שהאיסור הוא על המנהיג.
- כד** הגמ' מבארת שהמקור שיש חיוב לצאת ידי שמים הוא מדין אתנן, שהרי סתם אתנן נאמר בעריות ומבואר שאדם שבא על אמו ונתן לו טלה באתננה הטלה פסול לקרבן, ומבואר שלמרות שביט דין לא מחייבים את האדם לתת את הטלה כיון שיש לו פטור של קים ליה בדבר מיניה, מ"מ יש לו חיוב לתת את הטלה בשביל לצאת ידי שמים, ולכן באופן שנתן את הטלה יש עליו דין אתנן ונפסל לקרבן.
- כה** הגמ' מביאה שבדברי הברייטא מבואר שאדם ששכר פרה מחבירו וחסם אותה ודש בה לוקה ומשלם לבעלים שיעור ארבעה קבין לפרה ושלשה קבין לחמור, ונחלקו האמוראים בביאור דברי הברייטא: לאביי דברי הברייטא נאמרו לפי רבי מאיר שלוקה ומשלם, לרבא דברי הברייטא נאמרו לפי רבנן שאינו לוקה ומשלם משום שכונת הברייטא שלצאת ידי שמים צריך לשלם, ולרב פפא דברי הברייטא נאמרו לפי רבנן משום שהתחייב בחיוב המזונות משעת משיכת הפרה והתחייב בחיוב המלקות בשעת חסימה.

◆ **דיני בשר בחלב** - אסור לאפות פת בשרית או פתח חלבית מפני החשש שיטעה ויאכל את הפת עם המין השני.

◆ **דיני הרבעת בהמה:**

- מין במינו - מותר להכניס כמכחול בשפופרת^י.
- מין בשאינו מינו:
 - באופן שהכניס כמכחול בשפופרת - חייב.
 - באופן שהכניס לדיר אחד - מותר, אמנם רב פפא החמיר לדבי רב פפא בר אבא כדי שלא יבואו לזלזל באיסור כלאים, וכן רב אשי החמיר על עבדי ריש גלותא משום שהיו פרוצים^י.

◆ **דיני אכילת פועל ובהמה בזמן עבודתם:**

- האם יש זכות לפועל ולבהמה לאכול פירות:
 - לת"ק - בין באופן שעובד בידיו ובין באופן שעובד ברגליו ובין באופן שעובד בידיו וברגליו יש לו זכות לאכול פירות.
 - לרבי יוסי ברבי יהודה:
 - באופן שהפועל והבהמה עובדים בידיהם וברגליהם - יש לו זכות לאכול פירות.
 - באופן שהפועל עובד בידיו ולא ברגליו או ברגליו ולא בידיו - אין לו זכות לאכול פירות^כ.
 - באופן שדש על ידי אווזים ותרנגולים:
 - באופן שהאווזים והתרנגולים דשים על ידי רגליהם ולא על ידי כנפיהם - הגמ' מסתפקת האם יש להם זכות לאכול פירות, או דלמא אין להם זכות לאכול פירות.
 - באופן שהאווזים והתרנגולים דשים על ידי רגליהם וכנפיהם:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - יש להם זכות לאכול פירות.
 - לתירוץ השני בתוס' - הגמ' מסתפקת האם יש להם זכות לאכול פירות, או דלמא אין להם זכות לאכול פירות.
 - דיני הפירות שיש לפועל ולבהמה זכות לאכול:
 - אכילה מאותו מין שבו עובדים:
 - באופן שהפירות מחוברים:
 - אכילה מהעץ שעובדים בו - כן.
 - אכילה מעץ אחר שלא עובדים בו:
 - באופן שהפועל צריך להתבטל ממלאכתו בשביל ללכת להביא פירות מעץ אחר - לא.
 - באופן שהפועל לא צריך להתבטל ממלאכתו בשביל ללכת להביא פירות מעץ אחר - הגמ' מסתפקת^כ.
 - באופן שהפירות תלושים - מותר לפועל לאכול מכל הפירות משום שכולם נחשבים כמו עץ אחד.

⊕ הערות ⊕

כו רש"י מבאר שמדובר באדם שעושה זאת בשביל עבודתו ולכן אין בכך איסור של הרהור עבירה משום שטרוד בעבודתו, אבל באופן שאינו עושה זאת בשביל עבודתו אסור להסתכל בשני בהמות שנוקקים זה לזה משום חשש הרהור עבירה.

כז בדברי הגמ' מבואר שרב אשי החמיר על עבדי ריש גלותא בין באופן שהכניס לדיר אחד מין ואינו מינו, ובין באופן שהכניס מין ומינו ואינו מינו.

כח הגמ' מבארת שרבי יוסי בר יהודה סובר שלומדים היקש בין פועל לבהמה, כמו שבהמה עובדת בידיה וברגליה ויש לה זכות לאכול פירות, כך פועל שעובד בידיו וברגליו יש לו זכות לאכול פירות, אבל באופן שעובד בידיו ולא ברגליו או ברגליו ולא בידיו אין לו זכות לאכול פירות, אמנם ת"ק סובר שלא דורשים כך, כיון שמשמעות הפסוק 'כי תבא בכרם רעך' שכל פועל יש לו זכות לאכול פירות.

כט בדברי הגמ' מבואר שבאופן שיש שני עצים שמודלים זה על גב זה, והפועל עוסק בקטיפת פירות של עץ אחד, ובשביל לקטוף את הפירות הוא צריך להגביה את העץ השני, מותר לפועל לאכול משני העצים משום שנחשב שעובד בשני העצים.

בדברי המשנה מבואר שלמרות שהפועל לא יכול לאכול מעץ אחר שלא עובד בו, מ"מ באופן שהפועל עובד בעץ שיש בו פירות לא טובים, הפועל יכול לא לאכול מהפירות, ולחכות עד שיעבוד בעץ אחר שיש בו פירות טובים ויאכל שם.

- אכילה ממיין אחר שבו אינו עובדים - לא^ל.
- באיזה זמן מותר לפועל לאכול:
- בזמן העבודה - מותר לאכול.
- בזמן שהולך מעץ אחד לעץ אחר - מעיקר הדין אסור לאכול, אמנם רבנן תיקנו שיהיה מותר לאכול^{לא}.

דף צב - צג

◆ דיני אכילת פועל בזמן עבודתו:

- האם יש לפועל זכות לאכול פירות שהם שווים יותר מכדי שכרו:
 - לת"ק ולחכמים - כן^ל.
 - לרבי אלעזר חסמא - לא^ל.
- האם יש לפועל זכות לאכול פירות לפני שקטף פירות עבור בעל הבית - כן.
- ◆ חיוב מעשרות בפועל שאמר לבעל הבית 'על מנת שיאכל בני בשכרי' - הפירות נקבעו למעשר^ל.

◆ דין פועל שאמר שיתנו את הפירות לאדם אחר:

- גדר הזכות של פועל באכילת פירות:
 - לתנא של הברייתא - 'משלו' (תוספת שר).
 - לתנא של המשנה:
 - לרבי יוחנן - 'משל שמים' (מתנה כמו מתנות עניים).
 - לרב - אין הכרח.
- דין פועל שאמר שיתנו את הפירות לאדם אחר:
 - לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משלו':

⊕ הערות ⊖

- ל דברי הגמ' מבואר שבאופן שהפועל עובד בענבים לא יכול לאכול בתאנים, ואפילו באופן שהתאנה מודלית על גבי הגפן, ובשביל לקצור את הענבים הוא צריך להגביה את העץ של התאנים, מ"מ לא יכול לאכול מהתאנים, משום שהפועל נותן לכליו של בעל הבית רק מהענבים ולא מהתאנים.
- בדברי הגמ' מבואר שפועלים שדורכים בגת, באופן שלא הלכו שתי וערב מותר להם לאכול ענבים ולא לשתות יין, משום שנחשב שעובדים בענבים ולא עובדים ביין, ולאחר שהלכו שתי וערב מותר להם לאכול ענבים ולשתות יין, משום שנחשב שעובדים גם בענבים וגם ביין.
- לא הגמ' דנה האם פועל שהולך מעץ אחד לעץ אחד נחשב כעושה מעשה או שלא נחשב כעושה מעשה, והגמ' מבארת שלפי הצד שפועל שעוסק בעץ אחד אסור לו לאכול מעץ אחר, מעיקר הדין אסור לפועל לאכול בזמן שהולך מעץ אחד לעץ אחר, משום שגם אם נחשב שהפועל עושה מעשה בעץ שאליו הוא הולך, מ"מ אסור לו לאכול מהעץ שממנו סיים לעבוד, אבל לפי הצד שפועל שעוסק בעץ אחד מותר לו לאכול בעץ אחר, צריך לומר שמהלך לא נחשב כעושה מעשה, ולכן מעיקר הדין אסור לפועל לאכול.
- לב חכמים מוסיפים שלמרות שמעיקר הדין יש לפועל זכות לאכול פירות יותר מכדי שכרו, מ"מ מלמדים את הפועל שלא יאכל יותר פירות יותר מכדי שכרו, משום שאם יעשה כך ימנעו אנשים מלשכור אותו כפועל, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת שת"ק חולק על דברי חכמים וסובר שלא מלמדים את הפועל כך, אמנם הגמ' בתירוץ השני מבארת שת"ק וחכמים נחלקו בפועל שנשכר לבצור אשכול אחד האם יש לפועל זכות לאכול את כל האשכול ולא להשאיר לבעל הבית כלום, שת"ק סובר שיש לפועל זכות לאכול, וחכמים סוברים שאין לפועל זכות לאכול (והגמ' מביאה שרב אסי פסק שיש לפועל זכות לאכול פירות), והגמ' בתירוץ השלישי מבארת שת"ק וחכמים נחלקו באדם שבעל הבית לא שכר אותו לבצור אלא האדם החליט על דעת עצמו להיות פועל ולקטוף, שלפי ת"ק אין לו זכות לאכול פירות, ולפי חכמים יש לו זכות לאכול פירות (והגמ' מביאה שאיסי בן יהודה פסק שיש לו זכות לאכול פירות, ורב תמה על דבריו 'לא שבקת חיי לכל בריה', כיון משום שבעל הבית מעדיף שרק הפועל יאכל ולא שכל אדם שירצה יוכל להשתכר ולאכול).
- לג הגמ' מבארת שהמקור של רבי אלעזר חסמא שאין לפועל זכות לאכול פירות שהם שווים יותר מכדי שכרו, דכתיב 'כנפשך' ודורשים שיש לפועל זכות לאכול פירות כשווי עבודתו, והסיבה שהשכירות נקראת 'נפשך' משום שלפעמים האדם מוסר את נפשו ומסתכן בשביל להשתכר.
- לד הגמ' מבארת שלפי הצד שאין לבעל זכות לתת את הפירות שלו לאדם אחר, באופן שהפועל אמר לבעל הבית 'על מנת שיאכל בני בשכרי' מעיקר הדין הפירות נקבעו למעשר, משום שנחשב 'מקח', ולפי הצד שהפועל שיש לפועל זכות לתת את הפירות שלו לאדם אחר, באופן שהפועל אמר לבעל הבית 'על מנת שיאכל בני בשכרי' מעיקר הדין הפירות לא נקבעו למעשר, אמנם כיון ש'מחזי כמקח' הפירות נקבעו למעשר.
- רש"י מבאר שביאור התנאי 'על מנת שיאכל בני בשכרי' הוא שיהיה מותר לאב ולבן לאכול, אמנם תוס' סוברים שבאופן זה פשוט שנחשב 'מקח', ולכן תוס' מבארים שהכוונה 'על מנת שיאכל בני בשכרי' שיהיה מותר לבן לאכול ויהיה אסור לאב לאכול.

- באופן שהפועל הוא נזיר ונשכר לעבוד בכרם - אין שומעים לו, משום שרבנן קנסו את הנזיר שנשכר לעבוד בכרם כיון ש'סחור סחור אמרינן לנזירא לכרמא לא תקרב'.
- בשאר האופנים - שומעים לו.

○ לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' - אין שומעים לז"ה.

◆ **האם האדון יכול לומר לעבד 'עשה עמי ואיני זנך'** - לרב לא יכול, לרבי יוחנן יכול [גיטין יב א].

◆ **דיני פועל שסיכם שלא יהיה לו זכות לאכול מהפירות ויקבל תמורת כך כסף:**

- באופן שהאדם סיכם כך עבור עצמו - יכול.
- באופן שאדם סיכם כך עבור אשתו או בנו או בתו או עבדו או שפחתו הגדולים - יכול^ל.
- באופן שאדם סיכם כך עבור בנו או בתו הקטנים:
 - לרש"י - לא יכול משום שהתורה לא זיכתה לאב את הצער של בנו ובתו הקטנים.
 - לתוס' [ע"פ מהרש"א]:
- לרב - לא יכול משום שהתורה לא זיכתה לאב את הצער של בנו ובתו הקטנים.
- לרבי יוחנן:

• לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משלו':

- באופן שהאב זן את בנו ובתו - יכול.
- באופן שהאב לא זן את בנו ובתו - לא יכול לעשות כך.
- לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' - לא יכול.
- באופן שאדם סיכם כך עבור עבדו או שפחתו הקטנים:
 - לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משלו':
 - באופן שהאדון זן את העבד - יכול.
 - באופן שהאדון לא זן את העבד:
- לפי הצד שהאדון יכול לומר לעבד 'עשה עמי ואיני זנך' - יכול.
- לפי הצד שהאדון לא יכול לומר לעבד 'עשה עמי ואיני זנך' - לא יכול.
- לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' - לא יכול.
- באופן שאדם סיכם כך עבור בהמתו - לא יכול^ל.

◆ **דיני פועל שעובד בפירות שאסורים באכילה (כגון נטע רבעי):**

- באופן שהפועל ידע בשעת השכירות שהפירות אסורים באכילה - הפועל אינו רשאי לאכול, ובעל הבית לא צריך לפדות את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול.
- באופן שהפועל לא ידע בשעת השכירות שהפירות אסורים באכילה - בעל הבית צריך לפדות את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול^ל.

☞ הערות ☞

לה רש"י מבאר שלפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' הפועל לא זוכה בפירות עד שיגיעו לידי, ולכן לפני שהפירות הגיעו לידי הפועל לא יכול לומר שיתנו את הפירות לאדם אחר, אבל לאחר שהפירות הגיעו לידי יכול לומר שיתנו את הפירות לאדם אחר [ע"פ הגהות הגר"א], אמנם תוס' מבארים שלפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' הפועל לא זוכה בפירות עד השעה שאוכל את הפירות, ולכן הפועל לא יכול לומר שיתנו את הפירות לאדם אחר בין באופן שהפירות הגיעו לידי ובין באופן שהפירות לא הגיעו לידי.

לו בדברי המשנה מבואר שהטעם שהאדם יכול לסכם עבור אשתו או בנו או בתו או עבדו או שפחתו הגדולים, משום שהם גדולים ויכולים למחול.

לז רש"י מבאר שהסיבה שהאדון לא יכול לסכם עבור בהמתו, משום שהתורה אסרה לחסום בהמה אפילו באופן שהבהמה שלו.

לח הגמ' מבארת שלפי הצד שהזכות של הפועל לאכול פירות הוא 'משלו', מובן שבעל הבית צריך לפדות את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול, ובאופן שבעל הבית לא עשה כך נחשב כמקח טעות, אבל לפי הצד שהזכות של הפועל לאכול פירות הוא 'משל שמים', מעיקר הדין בעל הבית לא צריך לפדות את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול, אמנם מדרבנן צריך לעשות כך משום ש'מחזי כמקח טעות'.

◆ זכות אכילת בפירות בפועל ששומר על פירות:

- לרב - שומר נחשב כעושה מעשה ולכן יש לו זכות לאכול פירות כמו שאר הפועלים.
- לשמואל:
- מדאורייתא - שומר לא נחשב שעושה מעשה ולכן אין לו זכות לאכול פירות.
- מהלכות מדינה - יש לשומר זכות לאכול פירות כמו שאר הפועלים.

◆ דיני שומרים:

- חיוב השמירה של שומר חינם ושומר שכר:
 - שומר חינם - צריך לשמור כדרך האנשים.
 - שומר שכר:
 - שומר חפץ - לרבה צריך לשמור שמירה כדרך האנשים, לרב חסדא ורבה בר רב הונא צריך לשמור שמירה מעולה.
 - שומר העיר - צריך לשמור שמירה מעולה.
- דין רועה באופן שהבהמה נטרפה:
 - האם הרועה יכול להציל לבדו:
 - באופן שהגיע זאב אחד וטרף את הבהמה:
 - בשעת משלחת זאבים - לת"ק יכול להציל, לרבי יהודה לא יכול להציל.
 - שלא בשעת משלחת זאבים - יכול להציל.
 - באופן שהגיעו שני זאבים וטרפו את הבהמה - לא יכול להציל.
 - באופן שהגיעו שני כלבים וטרפו את הבהמה:
 - באופן שהגיעו מצד אחד - יכול להציל.
 - באופן שהגיעו משני צדדים - לת"ק יכול להציל, לידוע הבבלי לא יכול להציל.
 - באופן שהגיע ארי או דוב או נמר או ברדלס או נחש וטרף את הבהמה - לא יכול להציל.
 - האם הרועה צריך להציל על ידי רועים נוספים ומקלות:
 - באופן שיכול להציל על ידי רועים נוספים ומקלות בחינם - צריך להציל.
 - באופן שיכול להציל על ידי רועים נוספים ומקלות בשכר:
 - שומר חינם - לא צריך להציל.
 - שומר שכר - צריך להציל.
 - האם הרועה צריך לשלם על הבהמה:
 - באופן שהרועה לא נכנס לעיר:
 - באופן שהיה יכול להציל (לבד או שהיה צריך להציל על ידי רועים נוספים ומקלות) - חייב לשלם.

✽ הערות ✽

בדברי המשנה מבואר שדין זה נאמר גם באופן שהפועל היה סבור שהפירות לא נגמרה מלאכתם ובסוף התברר שהפירות נגמרה מלאכתם, שלמרות שאין לפועל זכות לאכול פירות שנגמרה מלאכתם, מ"מ כיון שהיה סבור שהפירות לא נגמרה מלאכתם יש לפועל זכות לאכול מהפירות, ובעל הבית צריך לעשר את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול מהם, והגמ' מבארת שלפי הצד שהזכות של הפועל לאכול פירות הוא 'משלו', מובן שבעל הבית צריך לעשר את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול, ובאופן שבעל הבית לא עשה כך נחשב כמקח טעות, אבל לפי הצד שהזכות של הפועל לאכול פירות הוא 'משל שמים', מעיקר הדין בעל הבית לא צריך לעשר את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול, אמנם מדרבנן צריך לעשות כך משום ש'מחזי כמקח טעות'.

לט הגמ' מבארת שבאופן שהשומר הציל על ידי רועים נוספים ומקלות בשכר חוזר ונוטל את השכר מבעל הבית, והגמ' מבארת שהשומר צריך להציל על ידי רועים נוספים ומקלות בשכר עד שווי הבהמות ולא יותר מכך, משום שבעל הבית מעדיף בהמות אלו ולא בהמות אחרות, כדי שלא יצטרך לטרוח ולקנות בהמות אחרות, וכן משום שבהמות אלו רגילות בביתו ואם יקנה בהמות אחרות יצטרך להרגילם להיות בביתו.

- באופן שלא היה יכול להציל - פטור^מ.
- באופן שהרועה נכנס לעיר:
- באופן שנכנס בזמן שדרך הרועים להכנס:
- באופן שצריך לשמור כדרך האנשים - פטור.
- באופן שצריך לשמור שמירה מעולה:
- באופן שהיה יכול להציל - חייב.
- באופן שלא היה יכול להציל - פטור^{מא}.
- באופן שנכנס בזמן שאין דרך הרועים להכנס - חייב^{מב}.
- רועה שהעביר את הבהמות במקום צר ביחד ובהמה אחת דחפה את חברתה:
 - לרב כהנא - חייב משום שנחשב פשיעה.
 - לרבא:
- באופן שצריך לשמור כדרך האנשים - פטור משום שהשומר לא פשע.
- באופן שצריך לשמור שמירה מעולה - חייב.
- שומר שהחפץ נגנב על ידי לסטים:
 - באופן שהליסטים לא היה מזוין - לא נחשב אונס.
 - באופן שהליסטים היה מזוין - נחשב אונס^{מג}.

﴿ הערות ﴾

- מ** הגמ' מבארת שהדין שבאופן שהרועה לא היה יכול להציל פטור, נאמר באופן שהרועה לא הוליך את הבהמה למקום חיות, אבל באופן שהרועה הוליך את הבהמה למקום חיות חייב.
- מא** תוס' מבארים שבאופן זה לא אומרים שהרועה יתחייב מחמת הדין של 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס', כיון שלא נחשב פשיעה בכך שהרועה לא שמר שמירה מעולה, אלא נחשב כמו גניבה ואבידה.
- מב** בדברי הגמ' מבואר שבאופן זה חייב גם באופן שלא היה יכול להציל משום ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' חייב (תוס' [מא] מבארים שבאופן זה נחשב שהאונס הגיע מחמת הפשיעה, משום שיתכן שאם הרועה לא היה נכנס לעיר היה מוליך את הצאן למקום אחר והזאב לא היה יכול לטרוף, או שאם הרועה לא היה נכנס לעיר הזאב היה מפחד מהרועה ולא היה בא לטרוף, או שאם הרועה לא היה נכנס לעיר הרועה היה מתגבר על הזאב למרות שהרועה יותר חלש מהזאב).
- מג** הגמ' מבארת שהדין שליסטים מזוין נחשב אונס נאמר בין באופן שהשומר לא היה מזוין ובין באופן שהשומר היה מזוין, משום שהליסטים מוסר נפשו למיתה אבל השומר לא צריך למסור את נפשו למיתה.
- הגמ' מבארת שהדין שליסטים מזוין נחשב אונס נאמר באופן שהרועה לא הוליך את הבהמה למקום ליסטים, אבל באופן שהרועה הוליך את הבהמה למקום ליסטים לא נחשב אונס, וכן הגמ' מבארת שהדין שליסטים מזוין נחשב אונס נאמר באופן שהרועה לא יכול להזעיק את אנשי השלטון, אבל באופן שהרועה יכל להזעיק את אנשי השלטון ולא עשה כך נחשב פשיעה.